

Досить розлогою є естетосфера драми, яка деталізує сприйняття історичної картини світу, запропонованої автором. Так, на проблемно-тематичному рівні драма є ілюстрацією особистої політичної позиції автора – антиімпералістичної. Крім того, естетосфера драми виявляється у створенні образів-символів. Символом України виступає квітка – золотий соняшник, її трактують як символ величі, правосуддя, верховної влади. Ще одним символічним образом є образ смерті, традиційний для класичних літературних зразків. Оскільки сонце-соняшник – це символ життя, процвітання, то смерть є символом вищої свободи, завершення епохи. Отож, можна стверджувати, що драма побудована на дихотомії «життя – смерть», що виконує градаційну функцію у процесі розгортання сюжету. Естетизм драми «Павло Полуботок» також проявляється на рівні архітектоники. П'єса складається з 5 дій, у кожній дії міститься декілька частин, яким автор дає назву. Назва кожної частини сприяє емоційно-тематичній характеристиці епізодів драми.

Таким чином, драма «Павло Полуботок» К. Буревія є унікальним зразком української літератури, зорієнтованим на європейські принципи як у мистецтві, так і в політичній сфері. Автор розвінчує месіанську ідею «Третього Риму», показуючи крах Московської імперії з її імпералістичною позицією та необхідність повернення до демократично-гуманістичної політичної системи. Драмою «Павло Полуботок» автор застерігає український народ від необдуманих кроків, художньо виявляючи справжнє обличчя ворожої держави. Водночас цей літературний твір є виявом авторської реакції на історичну реальність ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барвінський О. Павло Полуботок, наказний гетьман України. Вінніпег, Монтгоба, Канада, 1922. 105 с.
2. Буревій К. Павло Полуботок: історична драма / К. Буревій // Березіль. 1991. №1. С. 17–119.
3. Іванова О. Образ Полуботка в історії та однойменній трагедії Костя Буревія // Літературознавчі студії. 2011. Вип. 31. С. 150-157
4. Кость Буревій (Едвард Стріха) // Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933: Поезія – проза – драма – есеї / упор. Ю. Лавріненко. К. : Смолоскип, 2002. С. 391–397.
5. Тхорук Р. Сакральний вимір героїчного в українській драматургії 1880-1920-х років / Р.Тхорук // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство: Збірник наукових праць / [Ред. кол. Я.О.Поліщук та ін.]. Вип. XIII. Рівне, 2004. С. 182-194.
6. Школа В. Агіографічність драми К. Буревія "Павло Полуботок" // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Філологічні науки. Запоріжжя, 2010. № 2. С. 362-366.

Думін М.

Науковий керівник – доц. Бабій І. М.

СЕМАНТИКО-ГРАМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТАФОР У ПОЕЗІЇ ОКСАНИ ЗАБУЖКО

«Метафора – вид тропа, що побудований за принципом подібності і служить одним із засобів посилення образності й виразності мови. Всяка метафора є переносно вжитим словом, що служить засобом образної художньої характеристики. Саме тому метафора широко використовується майстрами слова в процесі образного відтворення дійсності, її художнього, поетичного освоєння» [3, с. 40].

Вивчення метафори як образного засобу поступово набуває розширення з процесом розвитку мови. Здатність різних частин мови до метафоризації є однією з основних проблем, пов'язаних із дослідженням цього засобу.

Як зазначає І. Бабій, «основа процесу метафоризації – конкретне лексичне значення слова, яке при метафоризації зазнає складного процесу абстрактно-образного узагальнення, що виявляється у своєрідному нашаруванні на пряме значення переносного, яке виникає на тлі прямого завдяки відповідному лексико-семантичному оточенню й у зв'язку з оновленням його функцій» [1, с. 61].

У сучасному мовознавстві метафора досліджується в різних аспектах, а саме: в історичному (О. Копорська, О. Тараненко), граматичному, структурно-функціональному (Н. Арутюнова, В. Телія, Д. Шмельов) та ін.

У сучасному мовознавстві дослідниками метафори є Н. Сологуб, В. Русанівський, А. Мойсієнко, С. Єрмоленко, Л. Кравець, Л. Мацько, Л. Пустовіт, І. Бабій та інші.

Окремих праць, присвячених вивченню метафор у поезії Оксани Забужко, поки що не знаходимо, тому наше дослідження є актуальним.

Мета нашої статті – здійснити семантико-граматичний аналіз метафор у поезії Оксани Забужко.

Оксана Забужко – ім'я порівняно нове в сучасній літературі, тому її творчість дедалі більше привертає увагу читачів, спонукає їх замислитися над вічними цінностями, що часові не підвладні. Цікавими та оригінальними є метафори в творчості письменниці, які сьогодні є малодослідженими сучасними мовознавцями.

Сутність поетичної метафори безпосередньо пов'язана з особливостями індивідуально-авторського світосприйняття. У метафоричному мисленні поета відбиваються його світоглядні погляди із використанням певних символічних образів. Як ми вже знаємо, метафора належать до одного із найважливіших способів створення образу. В метафорі виявляється все, що характерне для образу, бо у будь-якому художньому образі за прямим його значенням, завжди ніби приховане глибинне, кінцеве значення. Це ми і спробували дослідити, аналізуючи поезії Оксани Забужко.

Виявлені в поетичних текстах О.Забужко метафори ми класифікували, застосувавши традиційну семантико-граматичну класифікацію, в основі якої лежить морфологічний принцип (метафоричне слово співвідноситься з певною частиною мови). У текстах О.Забужко зустрічаємо *субстантивні (іменникові), дієслівні, атрибутивні (прикметникові, дієприкметникові) метафори*. Найбільше ми виявили іменникових метафор.

Таблиця №1

№	Семантико-граматичні типи метафор	Кількість одиниць
1.	Іменникові метафори	95
2.	Прикметникові метафори	63
3.	Дієслівні метафори	55

Семантико-граматичні типи метафор у поезії О.Забужко

Іменні метафори є найбільш уживаними в поетичному мовленні О. Забужко. Авторка змальовує психологічні процеси, душевний стан особистості, розкриває зміну настроїв, станів ліричного героя (*передчуття занурення, дух несамотності*). У поезіях Оксани Забужко спостерігаємо різні типи іменникових метафор, але найбільше метафор, які виражені такою конструкцією: іменник у Н.в та іменник у Р.в, тобто генітивною метафорою (*завіса вечора, янгол печалі, долина смерти, солод слів, орнаменти оркестрів, краплина сльоз, ремство моря, голос ніщоти, звук трутизни, дух доби, полотно надій*). Також знаходимо метафори, утворені такими конструкціями, як: П(Н) + Ім(Н) + Ім(Р), наприклад *збезумілий янгол печалі, гранітний тягар скронь, теплий недогарок дому, рвані рани покров, нагромаджений досвід страху, рейки місячного сльоз, пташиний базар голосів, наскрізне проміння світанку, блювотний позов краєвиду, текуча співучість руху, блакитна музика вен, торохтючий гравій прози, бура борзна материнства; Ім(Н) + П(Р) + Ім(Р) – спалах раптового світла, мати північного розбою, подив далекого кличу, барви мокрої зелені, огні ненамальованих картин, відьма незагоєних слів, раптовість різних переходів, тиснява людських молекул, барви мокрої зелені, пелюстки живого вогню, диригент останньої свічки, вихлоп останнього духу*.

Наступними за кількістю вживаних метафор у поезії Оксани Забужко є прикметникові метафори (дієприкметникових є незначна кількість, а саме: *розкошлані звуки, зболена ніжність, неголені тайни, невігійна журба*.). Прикметникові порівняно з іншими частинами мови властиво перш за все визначити той чи інший предмет, явище, називаючи його ознаки (*кленові свічі, лимонні місяці, дотик чистий і шовковий, слова сухі й некеровані, зірки*

непорушні, межа, летюча і хистка). У метафоричному словосполученні прикметник виконує функцію метафоризуючого компонента, підпорядкованого логічним зв'язкам іменника і який залежно від цього компонента змінює свою семантику.

За допомогою дієслівних метафор у поезії О. Забужко виражається активна ознака предмета. Будь-яке дієслово передає інформацію про динаміку розвитку явища, про змінність, про діяльність, яка може перетворювати дійсність за подібністю до інших процесів. Явище метафоризації найчастіше відбувається внаслідок процесу персоніфікації явищ природи та реалій навколишнього світу («*Сонів їй у спину чайник*» [2, с.31]; «*Сонце в ставку купається*» [2, с.265]; «*Лугом ходила весна*» [2, с.265]; «*Сонце їм усміхається*» [2, с.265]; «*Зорі вночі шепталися*» [2, с.265]; «*Рівно дихав вогонь*» [2, с.62]; «*У вікна регочеться ніч*» [2, с.104], найбільше простежувалось у збірці О.Забужко «*Весняна акварель*»), а також перенесення назв якостей і характеристик в межах однієї групи, ключовими яких були абстрактні поняття («*Вихор забуття заводить свій танок*» [2, с.79]; «*Світ вдихає тривогу*» [2, с.115]). У більшості випадків дієслівні метафори використовуються для позначення психічного стану людини, передають емоційний стан героя чи героїні, їхнє світосприйняття відповідно до подій та ситуацій, які склались та визначають в тому чи іншому контексті певну експресивну оцінку («*У груди входить небо*» [2, с.20]; «*В мені оселився плач*» [2, с.277]; «*Об мене смерть черкалася крилом*» [2, с.32]; «*Я згоряю від ніжності*» [2, с.47]). Частина з них можна вважати індивідуально-авторськими, наприклад: «*Розпадається простір уламками свіжих легенд*» [2, с.105]; «*Проступають крізь шкіру солоні століття*» [2, с.62]; «*Старіння всотує рядка закляклий подив*» [2, с.78]. Також метафори у творах О. Забужко підкреслюють ознаки предметів чи явищ і надають їм живого образу (*божєвільний місяць*). Завдяки їм вона наділила в нашій мові образи природи і явищ позитивними якостями: *бузкове небо, ніжне стебельце*. Завдяки метафорам внутрішньопсихологічного характеру читач може відчутти ті ж самі емоції, які переживає сам ліричний герой, вловити хвилю його світобаченням, викликане негативною атмосферою навколишнього світу: *хворі міста, гранітний тягар, густе і душне світло, некуча минуцність*.

Оксана Забужко є дуже цікавою особистістю, її поетичне слово – незвичне. Письменниця з майстерністю оновлює семантичну структуру слова, працює зі словом по-різному. Метафори є активним образним засобом художнього зображення О. Забужко, вони відтворюють психологічний стан ліричного героя, надають описуваним речам і явищам певного колориту та експресивного забарвлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабій І. М. Про метафоричне уживання кольороназв: традиційне й оказіональне(на матеріалі творів М. Коцюбинського і М. Хвильового) // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія : Мовознавство. – 2007. – 1 (11). – С. 61-64
2. Забужко О. Друга спроба: Вибране. – К. : Факт, 2005. – 320 с.
3. Сучасна українська літературна мова : Лексика і фразеологія / За ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 440 с.

Дюс Н.

Науковий керівник – доц. Штонь О.П.

ПОРІВНЯННЯ У РОМАНІ В. ДАНИЛЕНКА «КОХАННЯ В СТИЛІ БАРОКО»

Для сучасної української літератури, яка внаслідок більшої свободи, відкритості українського суспільства до іноземних впливів та ширших контактів із літературами інших країн відрізняється від радянської та класичної, притаманне звернення до досі заборонених тем, осмислення соціальних проблем та історичної пам'яті, використання нових стилістичних прийомів, а також різноманітність і синкретизм жанрів та своєрідна епатажність. Для визначення загального стилю сучасної української прози вживають термін «полістилістика», коли кожен окремих авторський художній текст становить собою поєднання різностильових елементів. Таким є і роман українського письменника-прозаїка Володимира Даниленка «*Кохання в стилі бароко*». Це – новаторство, поєднане із літературними експериментами, спрямованими на утвердження непересічного романтика в українській сучасній прозі.